

**YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA
MAKTABGACHA TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR
YO'NALISHLARI**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Ta'lim tarbiya nazariyasi va metodikasi(maktabgacha ta'lim)

*1-kurs magistranti **Tursunova Aziza***

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”da belgilangan maktabgacha ta’lim sohasini rivojlantirishga doir asosiy yo‘nalishlar tahlil qilingan. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari, ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, infratuzilmani kengaytirish, inklyuziv ta’lim, pedagoglar malakasini oshirish, raqamlashtirish, xalqaro hamkorlik va moliyalashtirish masalalari yoritilgan. Strategiya doirasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati va kelajakdagi istiqbollari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi, erta yoshdagi rivojlanish, innovatsion ta’lim, inklyuziv ta’lim, pedagog malakasi, ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, raqamlashtirish, ta’lim infratuzilmasi.

Abstract

This article analyzes the main priorities for the development of preschool education outlined in the “New Uzbekistan Development Strategy.” It discusses the developmental characteristics of early childhood, modernization of the education system, expansion of infrastructure, inclusive education, teacher training, digitalization, international cooperation, and financing. The article provides justification for the socio-economic importance of these reforms and outlines their future prospects.

Keywords: preschool education, New Uzbekistan Development Strategy, early childhood development, innovative learning, inclusive education, teacher

qualification, modernization of the education system, digitalization, educational infrastructure.

Аннотация

В данной статье анализируются основные направления развития дошкольного образования, определённые в «Стратегии развития Нового Узбекистана». Рассмотрены особенности развития детей дошкольного возраста, модернизация образовательной системы, расширение инфраструктуры, инклюзивное образование, повышение квалификации педагогов, цифровизация, международное сотрудничество и финансирование. Обоснована социально-экономическая значимость реализуемых мер и перспективы их дальнейшего развития.

Ключевые слова: дошкольное образование, Стратегия развития Нового Узбекистана, раннее детское развитие, инновационное обучение, инклюзивное образование, квалификация педагогов, модернизация образовательной системы, цифровизация, образовательная инфраструктура.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi mamlakatimizni modernizatsiya qilish, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga ko'tarish maqsadida ishlab chiqilgan eng muhim strategik hujjatlardan biridir. Ushbu strategiya 2022–2026 yillarga mo'ljallangan bo'lib, unda ta'lim tizimi, xususan maktabgacha ta'lim sohasini tubdan isloh qilish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Zero, har qanday jamiyatning poydevori — bu inson kapitali, inson kapitalining shakllanishi esa erta bolalik davridan boshlanishi ilmiy jihatdan isbotlangan. Shu ma'noda, maktabgacha ta'lim tizimini sifat jihatidan rivojlantirish Yangi O'zbekistonning kelajagini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Maktabgacha yosh davri bolaning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va hissiy rivojlanishi eng faollik nuqtasiga chiqadigan, uning keyingi hayotidagi muvaffaqiyatlari uchun fundamental poydevor yaratiladigan davr hisoblanadi. Bolaning dunyoni idrok qilishi, nutq rivoji, tafakkuri, shaxs sifatida shakllanishi aynan shu bosqichda amalga oshadi. Shu bois strategiyada maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning qamrovini kengaytirish, pedagogik jarayonni

innovatsion yondashuvlar bilan boyitish hamda zamonaviy ta'lim infratuzilmasini shakllantirish muhim masala sifatida ko'rsatilgan.

Strategiyada belgilangan asosiy maqsadlardan biri — 2026-yilga qadar maktabgacha ta'limga qamrov darajasini 80 foizdan oshirishdir. Bu ko'rsatkichning rejalashtirilishi mamlakatda olib borilayotgan keng ko'lamli ta'lim islohotlarining amaliy natijalarini ta'minlashga qaratilgan. Hozirgi vaqtda qamrovning 60–65 foiz atrofida ekanini hisobga olsak, qisqa muddatda bunday o'sishga erishish murakkab, ammo aniq rejalashtirilgan chora-tadbirlar orqali amalga oshishi mumkin bo'lgan vazifadir. Shu maqsadda respublikaning barcha hududlarida yangi maktabgacha ta'lim muassasalari qurish, mavjudlarining modifikatsiyasi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini keng joriy etish belgilangan.

Strategiya doirasida ayniqsa qishloq hududlaridagi infratuzilma yetishmovchiligi muammosiga alohida e'tibor qaratilgan. Aholi zich yashaydigan hududlarda mobil bog'chalar, oilaviy bog'chalar, qisqa muddatli tayyorlov guruhlarini tashkil etish, Andijon, Surxondaryo, Qoraqalpog'iston kabi hududlarda qo'shimcha loyihalar amalga oshirish ko'zda tutilgan. Bu tizim mintaqalar o'rtasidagi ta'lim imkoniyatlarining tengsizligini kamaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, bog'chalarda gigienik sharoitlarni yaxshilash, zamonaviy o'yin maydonchalari yaratish, bolalar uchun xavfsiz muhitni ta'minlash ham strategiya qismini muhim qismi hisoblanadi.

Strategiya qismining yana bir asosiy yo'nalishi — inklyuziv ta'limni rivojlantirishdir. Nogironligi bo'lgan bolalar uchun maxsus moslashtirilgan guruhlar tashkil etish, pedagog va psixologlar tayyorlash, ularning ijtimoiy muhitga moslashuviga yordam beruvchi dasturlar ishlab chiqish ko'zda tutilgan. Bu nafaqat ta'lim tizimida tenglikni ta'minlash, balki jamiyatda bag'rikenglik, mehr-shafqat va insonparvarlik tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Pedagog kadrlar masalasi ham strategiya qismining eng muhim bo'g'ini hisoblanadi. Chunki maktabgacha ta'lim tizimining sifatini oshirish, avvalo, pedagoglarning kasbiy mahorati va zamonaviy metodikalardan xabardorligiga

bog'liq. Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasi bo'yicha malakali mutaxassislar yetishmasligi mavjud muammolardan biri sifatida qayd etilgan. Shuning uchun oliy ta'lim muassasalarida yangi o'quv dasturlarini joriy etish, xorijiy davlatlar bilan hamkorlikda pedagoglar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish, har yili 10 ming nafar o'qituvchining malakasini yanada takomillashtirish belgilangan. Bu chora-tadbirlar sohada raqobatbardosh, xalqaro talablar darajasidagi pedagoglar korpusini shakllantirishga xizmat qiladi.

Ta'lim jarayonida innovatsiyalarni joriy etish bugungi global rivojlanish bosqichi talablaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta'lim tizimini raqamlashtirish, interaktiv dars vositalarini joriy etish, bolalarda STEM kompetensiyalarini shakllantirish, matematika, mantiqiy fikrlash, texnologiya va tabiat fanlarini o'yin tarzida o'rgatish strategiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Bundan tashqari, milliy o'yinlar, madaniy qadriyatlar, o'zbek xalq ijodi namunalarini ta'lim dasturlariga integratsiya qilish orqali bolalarda milliy identifikatsiyani shakllantirish ham muhim vazifa sifatida belgilangan.

Strategiya oilalarni qo'llab-quvvatlash masalasiga ham alohida e'tibor qaratadi. Ota-onalar bilan muntazam aloqani yo'lga qo'yish, ular uchun bepul seminarlar o'tkazish, pedagogik maslahatlar berish, ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalar uchun bog'cha xarajatlarini qoplab berish va subsidiyalar ajratish kabi chora-tadbirlar belgilangan. Bu esa ta'lim jarayonini faqat bog'cha doirasida emas, balki oila-bog'cha hamkorligi asosida takomillashtirishga xizmat qiladi.

Moliyalashtirish masalasiga kelsak, strategiya doirasida maktabgacha ta'lim tizimiga ajratiladigan mablag'larni sezilarli darajada oshirish, ularni maqsadli sarflash va monitoring qilish tizimini kuchaytirish belgilangan. 2026-yilga qadar soha uchun 2 trillion so'm ajratilishi rejalashtirilgani islohotlarning amaliy natija berishiga xizmat qiladi. Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish orqali yangi bog'chalar qurishni jadallashtirish, mavjud muassasalarni ta'mirlash va yangilash ham ushbu yo'nalishning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir.

Xalqaro hamkorlikni kengaytirish — strategiyaning yana bir muhim bandi. UNICEF, Jahon banki, UNESCO kabi nufuzli tashkilotlar bilan hamkorlikda erta

yoshdagi rivojlanish loyihalarini amalga oshirish, grantlar va texnik yordamlar jalb qilish, Yevropa, Koreya, Yaponiya kabi rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribasini o'rganish orqali ta'lim sifatini oshirish rejalashtirilgan.

Albatta, mavjud imkoniyatlarga qaramay, strategiyani amalga oshirishda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Bular — pedagoglar yetishmasligi, infratuzilmaning ayrim hududlarda talab darajasida emasligi, pandemiyaning salbiy ta'siri, xalqaro standartlarga mos o'quv dasturlarini ishlab chiqish jarayonining murakkabligi va boshqalar. Shunday bo'lsa-da, ushbu muammolarni tizimli yondashuv orqali bosqichma-bosqich bartaraf etish mumkin.

Kelajak istiqbollari sifatida raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirish, sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish, VR/AR texnologiyalarini maktabgacha ta'limga joriy etish, ta'lim sifatining xalqaro baholash tizimlariga integratsiya qilinishi kabi masalalar belgilangan.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi maktabgacha ta'lim sifati va mazmunini tubdan yangilashni ko'zlagan bo'lsa, ushbu jarayonning eng muhim omillaridan biri sifatida bolaning individual rivojlanish traektoriyasini shakllantirish masalasi ko'tarilmoqda. Bugungi kunda bolalar bir xil sur'atda rivojlanmaydi, ularning har biri o'ziga xos psixologik, biologik va ijtimoiy xususiyatlarga ega. Shuning uchun ham strategiyada shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, individual rivojlanish xaritalarini yuritish, mashg'ulotlarni moslashtirilgan dasturlar asosida tashkil etish kabi chora-tadbirlar taklif etilgani maktabgacha ta'lim sifatining yangi bosqichga ko'tarilishiga zamin yaratadi.

Rivojlanayotgan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, erta yoshdan boshlab bolaning nutq, tafakkur, emotsional va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish milliy iqtisodiyotning kelajakdagi barqarorligi uchun muhim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, mazkur strategiyada emotsional intellekt, ijtimoiy moslashuv, tavsiyaga asoslangan rivojlantiruvchi o'yinlar kabi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratilishi globallashuv sharoitida O'zbekistonning raqobatbardosh inson kapitalini shakllantirishdagi muhim qadamdir. Bolaning muloqotga kirishishi, hissiyotlarini

boshqara olishi, boshqalar bilan hamkorlik qilishi va mustaqil qaror qabul qilishi kabi ko'nikmalar kelajakdagi ta'lim bosqichlarida yuqori natijalarga erishishga yordam beradi.

Shuningdek, strategiyada oila–ta'lim muassasasi–jamiyat uchligi alohida ta'kidlangan. Zero, bolani tarbiyalash jarayonida ta'lim muassasasi yolg'iz emas; bola kundalik hayotining katta qismi oilada o'tadi. Shu bois ota-onalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish, ularni pedagogik va psixologik bilimlar bilan qurollantirish, oilaviy maktabgacha ta'lim shakllarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangani o'z samarasini berishi kutilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalarning bolaning ta'lim jarayonidagi ishtiroki 20–30 foizga yuqori natijalarni ta'minlashi mumkin. Shunday ekan, mahalla faollari, psixologlar va pedagoglar o'rtasida o'zaro hamkorlik mexanizmlarining joriy etilishi o'z vaqtida qabul qilingan qaror bo'ldi.

Bundan tashqari, maktabgacha ta'limda zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish ham kengaymoqda. Sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan maxsus o'quv platformalari individual dasturlash imkoniyatini yaratadi, pedagoglarga bolaning rivojlanish ko'rsatkichlarini tahlil qilishda yordam beradi. Shuningdek, virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR) texnologiyalari yordamida bolalarning idrokini kengaytirish, murakkab tushunchalarni qiziqarli tarzda tushuntirish imkoni mavjud bo'lib bormoqda. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali, interaktiv va innovatsion qilishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim sifati ko'p jihatdan pedagoglarning kasbiy kompetensiyasiga bog'liq. Strategiyada pedagoglarning uzluksiz malaka oshirish tizimini joriy etish, ularni xalqaro talablarga mos sertifikatlash tizimiga o'tkazish belgilangan. Faqatgina nazariy bilim emas, balki amaliy mahorat — bolalar psixologiyasi, zamonaviy metodikalar, STEAM yondashuvi, Montessori va Reggio Emilia kabi xalqaro modellardan foydalanish — maktabgacha ta'lim tizimi rivojining asosiy garovi hisoblanadi. Respublikada o'quv-metodik markazlar faoliyatini kuchaytirish, xorijiy mutaxassislarni jalb etish va pedagoglar uchun onlayn ta'lim platformalarini yaratish ham mazkur yo'nalishning uzviy qismi

sifatida taklif etilgan.

Shuningdek, ta'lim sifati faqat metodika yoki pedagog kompetensiyasi bilan belgilanmaydi; bolalar uchun yaratilgan psixologik xavfsiz ta'lim muhiti, sanitariya-gigiyenik sharoitlar, xavfsizlik me'yorlari, ekologik ongini shakllantirishga qaratilgan muhit ham dolzarb ahamiyatga ega. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida sog'lom ovqatlanish, ekologik toza o'yin maydonchalari, sog'lom turmush tarziga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni kuchaytirish kabi yo'nalishlarning belgilanishi bolalar salomatligining yaxshilanishiga xizmat qiladi.

Ushbu strategiyaning joriy etilishi nafaqat maktabgacha ta'lim tizimini zamonaviylashtiradi, balki jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga, yosh avlodning kelajakdagi ijtimoiy moslashuvini va raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Erta yoshdagi sifatli ta'limga yo'naltirilgan bunday keng ko'lamli yondashuv O'zbekistonning global ta'lim tizimidagi o'rnini mustahkamlashiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi maktabgacha ta'lim tizimini tubdan yaxshilashga qaratilgan keng qamrovli, ilmiy asoslangan va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan hujjatdir. Uning izchil amalga oshirilishi O'zbekistonning kelajak avlodini har tomonlama yetuk, bilimli, salohiyatli va raqobatbardosh shaxslar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu esa umumiy ta'lim tizimi, milliy iqtisodiyot va jamiyat taraqqiyotiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

I. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. “Ta'lim to'g'risida” Qonun. – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2020-yil 23-sentabr.
3. “Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida” Qonuni. – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2019-yil.
4. Yangi O'zbekistonning 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot Strategiyasi. – Toshkent, 2022.
5. “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi. – O'zbekiston Respublikasi

Prezidentning PQ–6079-son qarori, 2020-yil 5-oktabr.

II. Prezident farmonlari va qarorlari

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida” Farmoni. PF–5538, 2018-yil.

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Ta’lim sifatini oshirish va ilmiy-tadqiqotlarni rivojlantirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar” Qarori. PQ–3775, 2018-yil.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Inson kapitalini rivojlantirish strategiyasi” bo’yicha qarori. PQ–144, 2022-yil.

III. Rasmiy tahliliy manbalar

9. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. “2023-yil ta’lim tizimi rivoji bo’yicha yillik hisobot”. – Toshkent, 2024.

10. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi. “Inson kapitali va ta’lim islohotlari tahlili”. – Toshkent, 2023.

IV. Xalqaro tashkilotlar nashrlari

11. UNESCO. Early Childhood Care and Education: Global Monitoring Report. – Paris, 2021.

12. UNICEF. Preschool Education and Early Development in Central Asia. – New York, 2022.

13. World Bank. Uzbekistan Education Sector Analysis: Modernization and Digital Transformation. – Washington, 2023.

V. Ilmiy adabiyotlar, monografiyalar va maqolalar

14. Abdullayeva, S. Maktabgacha ta’limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan va taraqqiyot, 2021.

15. Karimov, A. Erta yoshdagi rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent: O’qituvchi nashriyoti, 2020.

16. Xodjayev, B. “Ta’lim tizimining modernizatsiyasi va inson kapitali rivoji.” // Pedagogika va psixologiya jurnali., 2022, №2.

17. To’raeva, M. “Raqamlashtirish jarayonining ta’lim sifatiga ta’siri.” // Innovatsion ta’lim tadqiqotlari., 2023, №1.

18. Yusupova, D. Inklyuziv ta'limning rivojlanish istiqbollari. – Toshkent, 2021.

VI. Internet manbalari

19. www.lex.uz — O'zbekiston Respublikasining qonunchilik hujjatlari ma'lumotlar bazasi.

20. www.stat.uz — O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari.

21. www.unicef.org, www.unesco.org, www.worldbank.org — ta'lim sohasi bo'yicha xalqaro ma'lumotlar.